

JEZYK, LOGIKA I SOTERIOLOGIA

Michał Lipnicki

Zakład Logiki Stosowanej UAM

michal.lipnicki@amu.edu.pl

W historii myśli Zachodu zestawienie ze sobą haseł „język” i „logika” można odnaleźć w tytułach wielu poważnych dzieł, gdzie rozważania nad istotą ich wzajemnych relacji zostały dosyć gruntownie omówione. Jednak dołączenie do tej dwójki „soteriologii” może wydawać się do pewnego stopnia ekscentryzmem niebezpiecznie ocierającym się o pseudonaukowość i irracjonalność literatury ezoterycznej.

Inaczej rzecz się ma w refleksji Wschodu. Teleologicznie nastawiona filozofia buddyjska wszelkie rozważania sprowadza do ostatecznego celu każdego pojedynczego życia ludzkiego, którym jest wyzwolenie z kołowrotu wcieleń (*saṃsara*). Skoro wszelkie działy filozofii rozwijane przez buddystów mają nas przybliżyć do tego celu, to warunkowi temu musi również być podporządkowana refleksja logiczna i filozoficznojęzykowa. Co więcej, okazuje się, iż nie zależność łącząca trzy interesujące nas dziedziny jest w tym zakresie niezwykle istotna, a poprawne rozpoznanie jej natury staje się ważnym krokiem na ścieżce wiodącej ku „ostatecznej wolności wyzwolenia”.

W odczycie rozważamy fragment filozofii szkoły madhjamaka (*mādhyamaka*), zwanej filozofią „środka”, której idee po raz pierwszy w systematyczny sposób zostały wyłożone w dziełach Nagardżuny (*Nāgārjuna*) żyjącego w Indiach prawdopodobnie w II wieku n. e. Myśli madhjamaki skupiają się na pojęciu „pustki” (*śūnyā*) wszelkich obiektów i konstruktów intelektualnych, a doniosłą funkcję na drodze do jej doświadczenia stanowi logiczna analiza pojęć językowych, w efekcie której tak one same, jak i świat ich desygnatów, rysują się jako pozbawione samoistnego bytu (*svabhāva*). Ostatecznie podważa się możliwość obiektywnego istnienia świata postrzeganego w kategoriach esencjalistycznych i uzyskuje właściwy pogląd na jego naturę.